

आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को मौद्रिक नीतिको

प्रथम त्रैमासिक समीक्षा

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं

मंसिर २०७४

विषय-सूची

१.	पृष्ठभूमि	१
२.	आर्थिक लक्ष्यहरूको स्थिति	१
३.	मौद्रिक लक्ष्यहरूको स्थिति.....	२
४.	मौद्रिक नीतिमा उल्लेखित कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन स्थिति	२
	(क) संचालन लक्ष्य तथा उपकरण	२
	(ख) तरलता व्यवस्थापन.....	३
	(ग) ब्याजदर	३
	(घ) कर्जा व्यवस्थापन	४
	(ङ) समष्टिगत विवेकशील नियमन	४
	(च) वित्तीय क्षेत्र सुधार	५
	(छ) वित्तीय विस्तार	६
	(ज) नियमन तथा सुपरिवेक्षण	६
	(झ) लघुवित्त तथा वित्तीय साक्षरता	७
	(ञ) विदेशी विनिमय व्यवस्थापन.....	७
५.	समष्टिगत आर्थिक परिदृश्य	८
६.	मौद्रिक नीतिको कार्यादिशा	९
७.	मौद्रिक तथा वित्तीय उपायहरू.....	१०

आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को मौद्रिक नीतिको प्रथम त्रैमासिक समीक्षा

पृष्ठभूमि

- नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ जारी भएपश्चात् यस बैंकले मौद्रिक नीतिको तर्जुमा तथा कार्यान्वयनलाई क्रमशः थप व्यवस्थित एवम् पारदर्शी बनाउँदै आएको छ। आर्थिक वर्ष २०५९/६० देखि यस बैंकले मौद्रिक नीति वार्षिक रुपमा र आर्थिक वर्ष २०६१/६२ देखि अर्ध-वार्षिक समीक्षा सार्वजनिक गर्न थालेको हो। मौद्रिक नीतिको संचारलाई थप प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले यस बैंकले आर्थिक वर्ष २०७३/७४ देखि त्रैमासिक समीक्षा समेत सार्वजनिक गर्न थालेको छ।
- आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को मौद्रिक नीति २०७४ असार २५ गते सार्वजनिक गरिएको थियो। मौद्रिक नीतिले यस बैंकको उद्देश्य र नेपाल सरकारको वार्षिक बजेटलाई केन्द्रमा राखी लक्षित आर्थिक वृद्धिदर हासिल गर्न सहयोग पुऱ्याउने र वित्तीय तथा वाह्य क्षेत्र स्थायित्व कायम गर्ने विषयलाई प्राथमिकतामा राखेको थियो।
- आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को मौद्रिक नीतिले सम्बोधन गरेका विषयहरूको हालसम्मको कार्यान्वयन स्थिति र सोको प्रभाव विश्लेषण, चालु आर्थिक वर्षको प्रथम त्रयमाससम्मको मौद्रिक तथा वित्तीय अवस्था र बाँकी अवधिको परिदृश्यका आधारमा आगामी दिनमा अवलम्बन गरिने मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा एवम् मौद्रिक तथा वित्तीय उपायहरू समावेश गरी यो त्रैमासिक समीक्षा प्रतिवेदन तयार गरिएको छ।

आर्थिक लक्ष्यहरूको स्थिति

- आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा नेपाल सरकारले ७.२ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धिदर हासिल गर्ने लक्ष्य राखेको छ। पर्याप्त वर्षा भएकोले कृषि उत्पादन बढ्ने र उर्जाको आपूर्तिमा आएको सहजताका कारण उद्योग क्षेत्र सकारात्मक हुने देखिएको छ। पर्यटक आगमनमा भएको उल्लेख्य वृद्धिले सेवा क्षेत्र विस्तार हुने, निर्माण क्षेत्रले गति लिन थालेको र संविधान कार्यान्वयनको सिलसिलामा स्थानीय तह, प्रदेशसभा र प्रतिनिधिसभाका निर्वाचन सम्पन्न भएसँगै लगानीको वातावरणमा थप सुधार हुने र लक्षित आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सहयोग पुग्ने देखिन्छ। अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थाहरू समेतले आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा नेपालको आर्थिक वृद्धिदर ५ प्रतिशतसम्म हुन सक्ने प्रक्षेपण गरेका छन् (तालिका १)।

तालिका १: आर्थिक वृद्धिदर (प्रतिशतमा)

विवरण	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७३/७४*
आर्थिक वृद्धिदर (आधारभूत मूल्यमा)	२.९७	०.०१	६.९४
कृषि	१.१०	०.०३	५.२९
उद्योग	१.४५	-६.३४	१०.८९
सेवा	४.६३	२.०६	६.९०

* प्रारम्भिक अनुमान।

स्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग।

प्रक्षेपण	२०७४/७५
नेपाल सरकार	७.२
अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष	५.०
एशियाली विकास बैंक	४.७
विश्व बैंक	४.५

- आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ७.० प्रतिशतको सीमाभित्र राख्ने लक्ष्य लिइएकोमा चालु आर्थिक वर्षको पहिलो त्रयमासको औसत मुद्रास्फीति दर २.९ प्रतिशत छ (तालिका २)। वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७४

तालिका २: औसत मुद्रास्फीति दर (प्रतिशतमा)

विवरण	२०७२/७३	२०७३/७४	२०७४/७५	
			लक्ष्य	यथार्थ (तीन महिना)
समग्र	९.९	४.५	७.०	२.९
खाद्य	१०.९	१.९	-	०.४
गैर-खाद्य	९.२	६.५	-	५.२

असोजमा यस्तो मुद्रास्फीति ३.१ प्रतिशत रहेको छ । आधार मूल्यको प्रभाव, न्यून अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रास्फीति र आपूर्ति सहजताका कारण चालु आर्थिक वर्षको प्रथम त्रयमाससम्म मुद्रास्फीति न्यून नै रहेको छ । यस पृष्ठभूमिमा वार्षिक मुद्रास्फीति प्रक्षेपित सीमा भित्र नै रहने देखिन्छ ।

६. चालु आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा कम्तिमा ८ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त हुने गरी विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम गर्ने मौद्रिक नीतिको लक्ष्य रहेकोमा २०७४ असोज मसान्तमा कायम रहेको रु. १०९९ अर्ब ८२ करोड विदेशी विनिमय सञ्चिति ११.२ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त हुने देखिन्छ ।
७. उच्च आयात एवम् विप्रेषण आप्रवाहको न्यून वृद्धिदरका कारण चालु आर्थिक वर्षको शुरुका २ महिनामा शोधनान्तर घाटा हुन गयो । तथापि, २०७४ असोजमा रु. ४ अर्ब २७ करोडले शोधनान्तर बचतमा रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को तीन महिनामा विप्रेषण आप्रवाहको वृद्धिदर २.६ प्रतिशत रहेको छ भने प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी आप्रवाह रु. ६ अर्ब ७ करोड रहेको छ ।

मौद्रिक लक्ष्यहरूको स्थिति

८. लक्षित आर्थिक वृद्धि, मुद्रास्फीति दर, मुद्राको आय लोचनशीलता एवम् तरलताको अवस्था समेतलाई ध्यानमा राखी आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर १८ प्रतिशतमा सीमित गर्ने मौद्रिक नीतिको लक्ष्य रहेको छ । वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७४ असोज मसान्तमा उक्त वृद्धिदर १४.२ प्रतिशत रहेको छ । आर्थिक क्रियाकलापले गति लिएसँगै कर्जा लगानी विस्तार हुने देखिएकोले चालु आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर लक्षित स्तरमा नै रहने देखिन्छ ।

तालिका ३: मौद्रिक लक्ष्यहरूको स्थिति

विवरण	आ.व. २०७४/७५ को लक्ष्य	२०७४ असोज मसान्त
विस्तृत मुद्राप्रदाय वृद्धिदर	१८	१४.२
आन्तरिक कर्जा वृद्धिदर	२७.८	२०.९
निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा वृद्धिदर	२०	१८.५

९. प्रक्षेपित मुद्रास्फीति दर तथा आर्थिक वृद्धिदरको आधारमा सृजना हुने अर्थतन्त्रको समष्टिगत मागको अवस्था एवम् नेपाल सरकारको बजेटमा उल्लिखित नीति तथा कार्यक्रमलाई समेत ध्यानमा राखी आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा कुल आन्तरिक कर्जा २७.८ प्रतिशतले बढ्ने मौद्रिक नीतिको लक्ष्य रहेको छ । वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७४ असोज मसान्तमा कुल आन्तरिक कर्जा २०.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । त्यसैगरी, आन्तरिक कर्जाको महत्वपूर्ण सम्भागको रूपमा रहेको निजी क्षेत्रतर्फको दाबी आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा २० प्रतिशतले बढ्ने लक्ष्य रहेकोमा वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७४ असोज मसान्तमा यस्तो कर्जा १८.५ प्रतिशतले बढेको छ । लगानीको वातावरण सुधारोन्मुख रहेकोले निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा लगानी विस्तार हुने देखिएको छ भने आन्तरिक कर्जाको लक्ष्य सरकारी वित्तको आगामी स्थितिमा निर्भर रहने देखिन्छ ।
१०. भारतीय मुद्रासँगको स्थिर विनिमयदर मौद्रिक अंकुशको रूपमा रहेको सन्दर्भमा नेपाली रुपैयाँ प्रचलित मूल्यमा भारतीय रुपैयाँसँग स्थिर रहेको छ भने अमेरिकी डलरसँग केही अवमूल्यन भएको छ । २०७४ असार मसान्तको तुलनामा नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलरसँग ०.४ प्रतिशतले अवमूल्यन भई २०७४ असोज मसान्तमा प्रति अमेरिकी डलर रु. १०३.२९ कायम भएको छ ।

मौद्रिक नीतिमा उल्लेखित कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन स्थिति

संचालन लक्ष्य तथा उपकरण

११. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले यस बैंकमा कायम गर्नुपर्ने अनिवार्य नगद अनुपात बाहेकको अधिक तरलतालाई मौद्रिक नीतिको संचालन लक्ष्यको रूपमा निरन्तरता दिँदै मौद्रिक व्यवस्थापनलाई पारदर्शी, व्यवस्थित एवम् आधुनिक बनाउने उद्देश्यले आर्थिक वर्ष २०७३/७४ देखि लागू गरिएको व्याजदर करिडोर पद्धतिलाई परिमार्जन गरी थप परिष्कृत बनाइएको छ ।

१२. करिडोर पद्धतिलाई पूर्णता दिने क्रममा ७ प्रतिशतको स्थायी तरलता सुविधालाई करिडोरको माथिल्लो सीमा तथा ३ प्रतिशतको दुई हप्ते निक्षेप संकलन दरलाई तल्लो सीमा निर्धारण गरिएको छ । अल्पकालीन ब्याजदरलाई करिडोरको सीमाभित्र कायम राख्न ५ प्रतिशतको रिपो दरलाई नीतिगत दरको रूपमा राखिएको छ ।
१३. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई तोकिएका सुरक्षणपत्रको धितोमा स्थायी तरलता सुविधा प्रदान गर्दा साविकको ५ कार्यदिनको सीमालाई ७ कार्यदिन कायम गरिएको छ ।
१४. तरलताको प्रकृतिका आधारमा नियमित, आकस्मिक एवम् संरचनात्मक खुलाबजार कारोबारका उपकरणहरू साविककै व्यवस्था बमोजिम प्रयोगमा ल्याइएको छ ।
१५. यस बैंकको आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को मुनाफाबाट समेत रकम छुट्टयाई करिब रु. २० अर्बको पुनरकर्जा कोष स्थापना गर्ने कार्य प्रारम्भ गरिएको छ ।
१६. वाणिज्य बैंकहरूले २०७५ असारसम्ममा कृषि क्षेत्रमा १० प्रतिशत, जलविद्युतमा ५ प्रतिशत, पर्यटन क्षेत्रमा ५ प्रतिशत र बाँकी अन्य प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा गरी आफ्नो कुल कर्जाको न्यूनतम २५ प्रतिशत कर्जा अनिवार्य रूपमा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

तरलता व्यवस्थापन

१७. अघिल्लो वर्षको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को तीन महिनामा अधिक तरलताको स्थिति रहेको छ । समीक्षा अवधिमा पटक पटक गरी विभिन्न उपकरणमार्फत् कुल रु. ११५ अर्ब ४० करोड तरलता प्रशोचन गरिएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा रु. ९० अर्ब २५ करोड तरलता प्रशोचन गरिएको थियो (तालिका ४) ।

तालिका ४: तरलता प्रशोचन तथा प्रवाह
(रु. अर्बमा)

विवरण	तीन महिना	
	२०७३/७४	२०७४/७५
(क) तरलता प्रशोचन	९०.२५	११५.४
निक्षेप संकलन (दुई हप्ते)	२६.४५	-
निक्षेप संकलन (९० दिने)	५.०५	२.४५
निक्षेप संकलन (३० दिने)	-	३८.२
रिभर्स रिपो	५८.७५	७४.७५
सोभै विक्री बोलकबोल	-	-
(ख) तरलता प्रवाह	१७.७६	०.३
रिपो	१०.०१	-
स्थायी तरलता सुविधा	७.७५	०.३

१८. अघिल्लो वर्षको पहिलो त्रयमासमा रिपो तथा स्थायी तरलता सुविधामार्फत् कुल रु. १७ अर्ब ७६ करोड तरलता प्रवाह भएकोमा समीक्षा अवधिमा स्थायी तरलता सुविधामार्फत् रु. ३० करोड मात्र तरलता प्रवाह भएको छ ।
१९. स्थिर विनिमय दर पद्धति अवलम्बन गरिएको विद्यमान सन्दर्भमा विदेशी विनिमय हस्तक्षेप मौद्रिक नीतिको प्रमुख उपकरणको रूपमा रहँदै आएको छ । आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को तीन महिनामा यस बैंकले विदेशी विनिमय बजारबाट अमेरिकी डलर ९४ करोड ७५ लाख खुद खरिद गरी रु. ८९ अर्ब ८० करोड बराबरको खुद तरलता प्रवाह गरेको छ । त्यसैगरी, समीक्षा अवधिमा अमेरिकी डलर ९० करोड र युरो ४ करोड विक्री गरी रु. ९७ अर्ब ४९ करोड बराबरको भा.रु. खरिद भएको छ ।
२०. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को पहिलो त्रयमासमा वाणिज्य बैंकहरूले रु. २०२ अर्ब ४० करोड र अन्य वित्तीय संस्थाहरूले रु. ७ अर्ब ८ करोडको अन्तर बैंक कारोबार गरेका छन् ।

ब्याजदर

२१. २०७३ असोजमा ९१-दिने ट्रेजरी बिलको भारित औसत ब्याजदर २.१२ प्रतिशत रहेकोमा २०७४ असोजमा १.१८ प्रतिशत रहेको छ । त्यसैगरी, वाणिज्य बैंकहरूबीचको अन्तरबैंक कारोबारको भारित औसत ब्याजदर २०७३ असोजमा ३.२७ प्रतिशत रहेकोमा २०७४ असोजमा १.१३ प्रतिशत कायम भएको छ । समीक्षा अवधिमा अधिक तरलताको स्थिति रहेकोले अल्पकालीन ब्याजदरहरू अघिल्लो वर्षको सोही अवधिको तुलनामा घटेका हुन् ।

कर्जा व्यवस्थापन

भूकम्प पीडित कर्जा

२२. भूकम्प पीडितहरूलाई बढीमा २ प्रतिशतसम्मको ब्याजदरमा आवासीय घर निर्माण कर्जा प्रदान गर्न यस बैंकबाट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई शून्य ब्याजदरमा पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था अन्तर्गत २०७४ असोज मसान्तसम्ममा रु. ९६ करोड २६ लाख पुनरकर्जा उपयोगमा रहेको छ। विभिन्न २१ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट ५२१ जना व्यक्तिले यस्तो कर्जा प्राप्त गरेका छन्।

कृषि ब्याज अनुदान कर्जा

२३. नेपाल सरकारबाट ५ प्रतिशत ब्याज अनुदानमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट प्रवाह गरिने व्यवसायिक कृषि तथा पशुपन्छी कर्जा २०७४ असोज मसान्तसम्म ६०७७ जनाले उपयोग गरेका छन्। यस अन्तर्गत रु. ६ अर्ब ६० करोड ७५ लाख कर्जा बक्यौता रहेको छ भने रु. २७ करोड १६ लाख ब्याज अनुदान प्रदान गरिएको छ।

साधारण पुनरकर्जा

२४. उत्पादनशील क्षेत्रतर्फ लगानी तथा निर्यात विस्तारमा समेत सहयोग पुर्याउने उद्देश्यले यस बैंकबाट सहूलियत दरमा (४ प्रतिशत ब्याजदर) प्रदान गरिने पुनरकर्जाको उपयोग समीक्षा अवधिमा बढेको छ। २०७४ असोज मसान्तसम्म साधारण पुनरकर्जा रु. ७ अर्ब ६१ करोड ५५ लाख र निर्यात पुनरकर्जा रु. ६७ करोड २४ लाख गरी कुल रु. ८ अर्ब २८ करोड ७९ लाख पुनरकर्जा लगानीमा रहेको छ।

विपन्न वर्ग कर्जा

२५. वाणिज्य बैंकहरूले कुल कर्जाको ५ प्रतिशत कर्जा विपन्न वर्गमा प्रवाह गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। त्यसैगरी, साना तथा मझौला उद्योग र व्यावसायिक कृषि परियोजनाको धितोमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट प्रवाह हुने रु. १० लाखसम्मको कर्जालाई समेत विपन्न वर्ग कर्जामा गणना गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ। यस व्यवस्था अन्तर्गत २०७४ असोज मसान्तसम्ममा वाणिज्य बैंकहरूले प्रत्यक्ष रूपमा १.७४ प्रतिशत, अप्रत्यक्ष रूपमा ४ प्रतिशत र युवा स्वरोजगार कोष अन्तर्गतको ०.२० प्रतिशत लगानी समेत गरी कुल कर्जाको ५.९४ प्रतिशत कर्जा विपन्न वर्गमा प्रवाह गरेका छन् (तालिका ५)।

तालिका ५ : वाणिज्य बैंकहरूबाट विपन्न वर्गमा कर्जा लगानी

विवरण	रकम (रु. अर्बमा)				कुल कर्जाको अंश (प्रतिशत)			
	असार			असोज	असार			असोज
	२०७२	२०७३	२०७४	२०७४	२०७२	२०७३	२०७४	२०७४
कुल विपन्न वर्ग कर्जा लगानी	५०.९	६५.७	९३.९२	१०१.५७	५.१	५.५	५.८९	५.९४
प्रत्यक्ष लगानी	१०.३	१२.४	२७.२५	२९.७८	१.०	१.०	१.७१	१.७४
अप्रत्यक्ष लगानी	३७.१	४९.७	६६.६७	७१.७९	३.७	४.२	३.९६	४.००
युवा स्वरोजगार कोष लगानी	३.५	३.६	३.४७	३.४७	०.३	०.३	०.२२	०.२०

समष्टिगत विवेकशील नियमन

२६. वित्तीय कारोबारको अन्तर-सम्बन्ध, त्यसबाट सृजना हुन सक्ने जोखिम तथा वित्तीय क्षेत्रको स्व-चक्रीय व्यवहार (Procyclical Behavior) लाई व्यवस्थापन गर्न यस बैंकले समष्टिगत विवेकशील नियमनका विभिन्न मापदण्डहरू तर्जुमा गरी लागू गर्दै आएको छ।

२७. आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को मध्यतिर बैंकिङ्ग क्षेत्रमा देखिएको वित्तीय घर्षणलाई सम्बोधन गर्न कर्जा/प्राथमिक पुँजी-निक्षेप अनुपात गणना गर्दा तोकिएका क्षेत्रमा प्रवाह भएको कर्जाको ५० प्रतिशत घटाउन पाउने सुविधालाई हटाई २०७४ असोज मसान्तसम्ममा तोकिएको सीमाभित्र ल्याइसक्नु पर्ने व्यवस्था आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को मौद्रिक नीतिमा गरिएको थियो । जस अनुसार २०७४ असोजमा वाणिज्य बैंकहरूको कर्जा/प्राथमिक पुँजी-निक्षेप अनुपात ७५.५४ प्रतिशत रहेको छ ।
२८. वाणिज्य बैंकहरूले कुल निक्षेपमा संस्थागत निक्षेपको अंश साविकको ५० प्रतिशतबाट २०७५ असारसम्म ४५ प्रतिशतको सीमाभित्र कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएकोमा २०७४ असोज मसान्तमा यस्तो निक्षेपको अंश ४७.८१ प्रतिशत रहेको छ ।
२९. विकेन्द्रित विकासलाई प्रोत्साहन गर्ने उद्देश्यले काठमाडौं उपत्यकाभित्र रियल स्टेट कर्जा र त्यसको सुरक्षणबीचको अनुपात (एलटीभी रेसियो) हालको ५० प्रतिशतबाट ४० प्रतिशत कायम गरी अन्य स्थानका हकमा साविकको ५० प्रतिशतसम्मको अनुपातलाई निरन्तरता दिइएको छ । २०७४ असोज मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कुल कर्जामा रियल स्टेट कर्जा (व्यक्तिगत आवासीय घर कर्जा समेत) को अंश १४.७२ प्रतिशत रहेको छ ।

३०. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले प्रदान गर्ने व्यक्तिगत आवासीय घर कर्जाको रु. १ करोडको सीमालाई वृद्धि गरी रु. १ करोड ५० लाख कायम गरिएको छ ।

तालिका ६ : केही प्रमुख शीर्षकमा लगानीमा रहेको कर्जा (रु.अर्बमा)

विवरण	असार			असोज
	२०७२	२०७३	२०७४	२०७४
१. ओभरड्राफ्ट	२३५.५	२९४.३	३५९.३	३६९.८
२. रियल स्टेट (आवासीय घर कर्जा समेत)	१९५.१	२५०.९	२९३.७	३०६.१
३. हायर पर्चेज	७६.४	११०.१	१४९.३	१५१.९
४. शेयर मार्जिन	२३.५	३७.७	४०.५	४२.४

३१. निजी प्रयोजनका सवारी साधनमा ऋण प्रवाह गर्दा सो सवारीको मूल्याङ्कनको अधिकतम ५० प्रतिशतसम्म मात्र बैंकले लगानी गर्न सक्ने व्यवस्थालाई ६५ प्रतिशत पुऱ्याइएको र विद्युतीय सवारी साधनको हकमा उक्त सीमा ८० प्रतिशत कायम गरिएको छ । २०७४ असोज मसान्तसम्ममा हायर पर्चेज शीर्षकमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको रु. १५१ अर्ब ९० करोड कर्जा लगानीमा रहेको छ ।

वित्तीय क्षेत्र सुधार

३२. अघिल्लो आर्थिक वर्ष वित्तीय क्षेत्रसँग सम्बन्धित कानूनी व्यवस्थामा विभिन्न सुधारहरू भएका छन् । नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन २०५८, बैंकिङ्ग कसुर तथा सजाय ऐन २०६४ र कर्मचारी संचय कोष ऐन २०१९ मा समसामयिक संशोधन भएको छ । त्यसैगरी, बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ र निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण कोषको स्थापना र संचालन सम्बन्धी ऐन, २०७३ जारी भएको छ । यसबाट वित्तीय क्षेत्रको समग्र विकासमा टेवा पुग्ने विश्वास लिइएको छ ।
३३. वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीतिमा उल्लेख भएका यस बैंकसँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरू क्रमशः कार्यान्वयनको क्रममा रहेका छन् ।
३४. बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ मा भएको व्यवस्था बमोजिम पूर्वाधार विकास बैंक स्थापनाका लागि “पूर्वाधार विकास बैंकको इजाजत सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था, २०७४” लागू गरिएको छ । उक्त इजाजत नीतिमा पूर्वाधार विकास बैंकको न्यूनतम चुक्ता पुँजी रु. २० अर्ब हुनुपर्ने, विदेशी बैंक वा वित्तीय संस्थाको संयुक्त लगानी नरहने बैंकको हकमा संस्थापक समूहको न्यूनतम ५१ प्रतिशत र सर्वसाधारण समूहको न्यूनतम ३० प्रतिशत शेयर लगानी हुनुपर्ने, विदेशी लगानीकर्ताको न्यूनतम २० प्रतिशतदेखि अधिकतम ८५ प्रतिशतसम्म शेयर लगानी हुन सक्ने लगायतका व्यवस्थाहरू गरिएको छ ।

३५. पूर्वाधार विकास बैंक स्थापनाका लागि हालसम्म एउटा संस्थाले आवेदन दिएकोमा प्रमोटरहरुको Fit and Proper Test सम्बन्धी कार्य भईरहेको छ ।
३६. यस बैंकको लगानी रहेको विभिन्न संगठित संस्थाहरुको शेयर क्रमशः विनिवेश गर्न प्रारम्भिक प्रतिवेदन तयार भएको छ ।
३७. संघीयता कार्यान्वयनको सन्दर्भमा अर्को व्यवस्था नभएसम्मका लागि यस बैंकको विराटनगर कार्यालयले प्रदेश नं. १, जनकपुर तथा वीरगञ्ज कार्यालयले साविकको व्यवस्था अनुसारका प्रदेश नं. २ का जिल्लाहरु, केन्द्रीय कार्यालयले प्रदेश नं. ३, पोखरा कार्यालयले प्रदेश नं. ४, सिद्धार्थनगर कार्यालयले साविक बमोजिमका प्रदेश नं. ५ का जिल्लाहरु, नेपालगञ्ज कार्यालयले साविकको व्यवस्था अनुसार प्रदेश नं. ५ का जिल्लाहरु एवम् प्रदेश नं. ६ र धनगढी कार्यालयले प्रदेश नं. ७ को केन्द्रीय बैंकिङ्ग सम्बन्धी कार्य हेर्ने व्यवस्था मिलाइ सकिएको छ ।

वित्तीय विस्तार

३८. मर्जर तथा प्राप्तिको परिणामस्वरूप यस बैंकबाट इजाजत प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको संख्या घटेतापनि शाखा सञ्जालमा विस्तार आएको छ । यस

तालिका ७ : बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको संख्या/शाखा संख्या

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु	संख्या			शाखा संख्या		
	२०७३ असार	२०७४ असार	२०७४ असोज	२०७३ असार	२०७४ असार	२०७४ असोज
वाणिज्य बैंक	२८	२८	२८	१८६९	२२७४	२३१८
विकास बैंक	६७	४०	३९	८५२	७६९	७७६
वित्त कम्पनी	४२	२८	२७	१७५	१३०	१३६
लघुवित्त वित्तीय संस्था	४२	५३	५४	१३७६	१८९५	२०१७
जम्मा	१७९	१४९	१४८	४२७२	५०६८	५२४७

अनुसार २०७४ असोज मसान्तमा २८ वाणिज्य बैंक, ३९ विकास बैंक, २७ वित्त कम्पनी र ५४ लघुवित्त विकास बैंक गरी कुल १४८ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु संचालनमा रहेका छन् । २०७४ असोज मसान्तमा यी संस्थाहरुको शाखा संख्या ५२४७ पुगेको छ (तालिका ७) ।

३९. द्वन्द्वकालमा विस्थापित भएका बैंकहरुका शाखाको पुनर्स्थापनालाई प्रभावकारी बनाउन त्यस्ता स्थानमा दुईवटा शाखा पुनर्स्थापना गरेको अवस्थामा काठमाडौं उपत्यकामा यस बैंकको स्वीकृति लिई एक शाखा खोल्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ । द्वन्द्वकालमा विस्थापित राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक, नेपाल बैंक लिमिटेड तथा कृषि विकास बैंक लिमिटेडको कुल १९७ शाखा तथा उपशाखामध्ये हालसम्म १६६ शाखा तथा उपशाखा पुनर्स्थापना भइसकेका छन् भने ३१ वटा प्रक्रियामा रहेका छन् ।

४०. संघीय संरचना अनुसार तय भएका ७५३ स्थानीय तह मध्ये हालसम्म ३३१ स्थानीय तहमा वाणिज्य बैंकहरुको उपस्थिति रहेको छ ।

नियमन तथा सुपरिवेक्षण

४१. आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीतिले न्यूनतम चुक्ता पूँजी वृद्धि गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेपश्चात् बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले मर्जर/एक्वीजिशन, बोनस शेयर, हकप्रद एवम् थप शेयरमार्फत् चुक्ता पूँजी वृद्धि गरेका छन् । २०७४ असोज मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको चुक्ता पूँजी रु. २३८ अर्ब ४५ करोड पुगेको छ । २०७२ असार मसान्तमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको चुक्ता पूँजी रु. १४१ अर्ब ७० करोड रहेको थियो ।

तालिका ८ : बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको चुक्ता पूँजी (रु. अर्बमा)

संस्थाको प्रकार	असार				असोज
	२०७१	२०७२	२०७३	२०७४	२०७४
वाणिज्य बैंक	८७.३	९८.३	१२२.५	१८६.८	१९६.१
विकास बैंक	२६.१	२७.६	२९.३	२९.७	३१.४
वित्त कम्पनी	१५.९	१५.८	१३.२	१०.५	१०.९
कुल	१२९.४	१४१.७	१६५.०	२२६.९	२३८.४

४२. प्रारम्भिक तथ्याङ्क अनुसार आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को पहिलो त्रयमासमा वाणिज्य बैंकहरूले रु. १० अर्ब ९ करोड खुद मुनाफा आर्जन गरेका छन् ।
४३. २०७४ असोज मसान्तमा वाणिज्य बैंकहरूको निष्क्रिय कर्जा कुल कर्जाको १.८ प्रतिशत रहेको छ । २०७४ असार मसान्तमा यस्तो कर्जा अनुपात १.६ प्रतिशत रहेको थियो । त्यसैगरी, २०७४ असोज मसान्तमा वाणिज्य बैंकहरूले निष्क्रिय कर्जाका लागि रु. ४३ अर्ब ५३ करोड कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गरेका छन् । यो रकम कुल कर्जाको २.४ प्रतिशत हुन आउँछ ।
४४. सामाजिक सुरक्षा भत्ता बैंक खातामार्फत् उपलब्ध गराई सबै नेपालीको बैंक खाता खोल्ने नेपाल सरकारको अभियानमा सहयोग पुऱ्याउन बैंक तथा वित्तीय संस्था नभएका गाउँपालिकाहरूमा शाखा खोली हालसम्म खाता नभएका नेपाली नागरिकहरूको खाता आर्थिक वर्ष २०७४/७५ भित्र खोलेमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई प्रति २५०० खाता बराबर रु. १ करोड निर्व्याजी सापटी एक वर्षको लागि प्रदान गर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
४५. नगद कारोबारबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न २०७४ साउन १ गतेदेखि रु. १० लाख वा सो भन्दा बढीको रकम भुक्तानी गर्दा अनिवार्य रूपमा एकाउन्टपेयी चेकमार्फत् गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । यसअघि रु. ३० लाखभन्दा बढीको कारोबार अनिवार्य रूपमा चेकमार्फत् गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको थियो ।
४६. वित्तीय पहुँच विस्तार गर्न र भुक्तानी प्रणालीलाई सुरक्षित एवम् प्रभावकारी बनाउन नीति, नियम र निर्देशन जारी गरिएको र भुक्तानी सेवा प्रदायक (PSP) तथा भुक्तानी सेवा संचालक (PSO) लाई इजाजतपत्र प्रदान गरिएको छ ।
४७. FinTech कारोबारको अनुगमन तथा व्यवस्थित गर्न इन्टरनेट कारोबार, कार्ड सम्बन्धी कारोबार, दूरसंचार सेवा प्रदायक र सेटलमेण्ट बैंक सम्बन्धी केही निर्देशनहरू जारी भईसकेको र Retail Pyament System को Transaction Limit सम्बन्धी निर्देशन जारी गर्ने प्रक्रियामा रहेको छ ।

लघुवित्त तथा वित्तीय साक्षरता

४८. वित्तीय सेवा लिने ग्राहकहरूको हित संरक्षणका लागि लघुवित्त संस्थाहरूले अधिकतम २ प्रतिशतसम्म मात्र सेवा शुल्क लिन पाउने व्यवस्था गरिएको छ ।
४९. लघुवित्त संस्थाका ग्राहकहरूको हकहितका लागि खडा गरिएका सबै कोषहरूलाई ग्राहक संरक्षण कोषमा समायोजन गरी कार्यविधिमार्फत् उपयोग गर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
५०. २०७४ असारमा लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूको संख्या ५३ रहेकोमा चालु आर्थिक वर्षको पहिलो त्रयमासमा थप एक संस्थाले इजाजत प्राप्त गरी २०७४ असोजमा यस्तो संख्या ५४ पुगेको छ ।
५१. आर्थिक वर्ष २०७३/७४ मा लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरूको निक्षेप ४२.८ प्रतिशत र कर्जा तथा सापटी ३७.९ प्रतिशतले वृद्धि भई कुल निक्षेप रु. ३४ अर्ब ४० करोड र कुल कर्जा तथा सापटी रु. १०७ अर्ब ५२ करोड पुगेको छ ।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन

५२. नेपालका वायुसेवा प्रदायक कम्पनीहरूमा कार्यरत विदेशी नागरिकको श्रम स्वीकृति र सम्भौताको अवधि वहाल रहेको अवस्थामा रोजगारदातासँग गरेको करारमा उल्लिखित पारिश्रमिकमा प्रचलित कानून बमोजिम कर कट्टीपश्चात् हुन आउने रकमको बढीमा ७५ (पचहत्तर) प्रतिशतसम्मको रकम यस बैंकले प्रदान गरेको अधिकतम १ वर्ष सम्मको स्थायी अनुमतिपत्रको आधारमा आवश्यक कागजात लिई परिवर्त्य विदेशी मुद्रा (भारतीय नागरिकको हकमा भारतीय मुद्रामा) सम्बन्धित मुलुकमा पठाउन सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।
५३. हवाईजहाज, दूरसंचार र मेडिकल इक्विपमेन्टका पार्टपूजाहरू तत्कालै विदेशबाट मगाउनु परेको अवस्थामा र बिक्रेताले उधारोमा दिएमा अधिकतम अमेरिकी डलर १० हजार मूल्यसम्मका त्यस्ता

सामानहरु त्रिभुवन अन्तरराष्ट्रिय विमानस्थल भन्सार नाकाबाट आयात गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ । यसरी आयात भएका सामानका लागि वि.वि.नि. फारम जारी गर्न आवश्यक नहुने र यस्ता सामानहरु नियमानुसार भन्सार जाँच पास भई आएको ९० दिनभित्र सम्बन्धित कागजातका आधारमा भुक्तानी पठाउन सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

५४. इजाजतप्राप्त होटलहरुले आफ्ना ग्राहकलाई प्रति ग्राहक अधिकतम ३०० अमेरिकी डलर वा सो बराबरसम्मको परिवर्त्य विदेशी मुद्रा एक बसाई अवधिमा एक पटकको लागि मात्र सटही प्रदान गर्न सक्ने व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।
५५. इजाजत प्राप्त बैंकहरुले आफुसँग भएको विदेशी मुद्रा विदेशस्थित बैंकमा लगानी गर्दा अधिकतम २ वर्षसम्म लगानी गर्न सक्ने व्यवस्था रहेकोमा पूर्ण तरल सरकारी सुरक्षणपत्रमा बढीमा ५ वर्षसम्मका लागि लगानी गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

समष्टिगत आर्थिक परिदृश्य

५६. सन् २०१६ मा विश्व अर्थतन्त्र ३.२ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा सन् २०१७ मा ३.६ र सन् २०१८ मा ३.७ प्रतिशतले वृद्धि हुने अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषको पछिल्लो प्रक्षेपण छ । विकसित राष्ट्रहरु खासगरी संयुक्त राज्य अमेरिका, क्यानडा, युरो क्षेत्र तथा जापानको अर्थतन्त्रमा उल्लेख्य सुधार आएको कारण सन् २०१७ मा विश्वको आर्थिक वृद्धिदरमा सुधार आउने कोषले जनाएको छ । तर यस्तो आर्थिक वृद्धिलाई दिगो बनाउन थुप्रै चुनौतीहरु रहेको पनि कोषले उल्लेख गरेको छ ।
५७. सन् २०१७ अक्टोबरमा अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषले जारी गरेको “विश्व वित्तीय स्थायित्व प्रतिवेदन”मा नीतिगत व्यवस्थाले दिएको दरिलो टेवा, नियामकीय सम्बर्द्धन तथा बढ्दो आर्थिक वृद्धिदर आदिले विश्व वित्तीय बजार सुदृढ हुँदै गएको उल्लेख छ । उक्त प्रतिवेदनले निरन्तरको मौद्रिक सहजीकरणले लिभरेज बढाउने एवम् सम्पत्तिको मूल्याङ्कन वृद्धि गर्ने जोखिम रहेको समेत इंगित गरेको छ । यसबाट वित्तीय प्रणालीको जोखिम बैंकिङ्गबाट गैर-बैंकिङ्ग क्षेत्रतर्फ सर्दै गएकोले मौद्रिक सामान्यीकरणमा सन्तुलन ल्याउने र बैंकिङ्ग क्षेत्र बाहिर थप जोखिम बढ्न नदिनेतर्फ सजग रहनुपर्ने सुझाव समेत कोषले दिएको छ ।
५८. चालु आर्थिक वर्षको तीन महिनासम्म उपलब्ध तथ्याङ्क एवम् सूचनालाई आधार मान्दा मुलुकको समष्टिगत आर्थिक गतिविधि सन्तोषजनक रहेको देखिन्छ । पर्याप्त वर्षाका कारण कुल गार्हस्थ उत्पादनमा महत्वपूर्ण अंश रहेको कृषि क्षेत्रले सकारात्मक योगदान गर्ने, उर्जाको सहज आपूर्ति एवम् केही जलविद्युत परियोजनाहरु चालु आर्थिक वर्षभित्रै सम्पन्न हुने, पर्यटक आगमन र होटल बुकिङ्गमा देखिएको उत्साहजनक वृद्धि, पुननिर्माणले गति लिन थालेको, वित्तीय विकेन्द्रीकरणका कारण स्थानीय निकायको आर्थिक गतिविधि बढ्ने तथा सरकारको पूँजीगत खर्च गर्ने क्षमतामा समेत विस्तार हुने अपेक्षाका आधारमा लक्षित आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सहयोग पुग्ने देखिन्छ ।
५९. मूल्य स्थितितर्फ, छिमेकी मुलुक र अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा मूल्य वृद्धि न्यून रहेको, विद्युत् आपूर्तिमा उल्लेख्य सुधार भई औद्योगिक तथा सेवा क्षेत्रका गतिविधिको उत्पादन लागत कम हुँदै गएको तथा आपूर्ति व्यवस्था समेत सहज रहेका कारण समीक्षा अवधिमा मुद्रास्फीति न्यून रहेको हो । तथापि पछिल्लो समय तरकारीमा भएको उच्च मूल्य वृद्धि, निर्वाचनताका तथा तत्पश्चात सिर्जना हुने अतिरिक्त मागको दबाव, निजी एवम् सार्वजनिक क्षेत्रमा भइरहेका निर्माण कार्यका कारण श्रमिक तथा सामग्रीहरुको मूल्यमा हुने वृद्धि तथा छिमेकी मुलुकमा समेत मुद्रास्फीति क्रमशः बढिरहेको सन्दर्भमा मूल्य स्थायित्व कायम गर्ने कार्यमा थप चनाखो रहनु पर्ने देखिन्छ ।
६०. सरकारले चालु आर्थिक वर्षको शुरुदेखि नै आन्तरिक ऋण उठाउन थालेकोले बैंकिङ्ग प्रणालीको तरलता व्यवस्थापन सहज हुँदै गएको छ । चालु आर्थिक वर्षको पहिलो तीन महिनामा नेपाल सरकारले रु. ५७ अर्ब ५४ करोड आन्तरिक ऋण उठाएको छ । तरलताको उचित व्यवस्थापन र

ब्याजदरमा देखिने उतार चढावलाई न्यूनीकरण गर्न सुधारसहितको ब्याजदर करिडोर प्रणाली लागू गरिएको छ। यस व्यवस्थाबाट ब्याजदर स्थायित्व कायम हुने अपेक्षा गरिएको छ।

६१. विद्यमान आर्थिक अवस्था सन्तोषजनक देखिएता पनि आर्थिक वृद्धिलाई दिगो बनाइराख्न नीतिगत तथा संरचनागत सुधार गर्नु आवश्यक छ। मुख्यतः पूँजीगत खर्च तथा बजेट कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाउदै पूर्वाधार विकास र पुनर्निर्माण कार्यमा तीव्रता दिनुपर्ने देखिन्छ।
६२. पछिल्लो समय आयातमा भएको विस्तार एवम् विप्रेषण आप्रवाहमा देखिएको न्यून वृद्धिले गर्दा चालु खाता घाटामा रहेको छ। वैदेशिक रोजगारमा जाने नेपाली कामदारहरुको संख्या पनि घट्दो क्रममा छ। नेपालीहरुको वैदेशिक रोजगारीको प्रमुख गन्तव्यको रूपमा रहेको कतारमा विद्यमान असहज परिस्थितिका कारण समेत विप्रेषण आप्रवाह प्रभावित हुने देखिन्छ।

मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा

६३. चालु आर्थिक वर्षको मौद्रिक नीति तर्जुमा गर्दाको समयमा मुद्रास्फीति दर न्यून रहेको, विदेशी विनिमय संचिति सुविधाजनक अवस्थामा रहेको, आर्थिक गतिविधि सुधारोन्मुख रहनुका साथै अर्थतन्त्रको परिदृश्य सकारात्मक रहेको थियो। मूल्य स्थितिमा सुधार हुँदै गएको र लक्षित आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सहयोग पुग्ने गरी कर्जा लगानीलाई सहज तुल्याउन लचिलो मौद्रिक नीति अवलम्बन गर्न सकिने अवस्था रहेपनि बढ्दो व्यापार घाटा, तरलता स्थिति, बजेट कार्यान्वयनसँगै अधिक मागमा पर्नसक्ने दबाव समेतलाई दृष्टिगत गरी मौद्रिक नीतिको कार्यदिशालाई सन्तुलित तुल्याइएको थियो।
६४. मौद्रिक नीति सार्वजनिक भएपश्चात् तीन महिनाको अवधिमा विकसित आर्थिक एवम् वित्तीय अवस्थालाई हेर्दा तरकारी तथा फलफूलको मूल्यमा केही उतार-चढाव आएतापनि समग्र मूल्य स्थिति नियन्त्रित रहेको, तरलता व्यवस्थापन प्रभावकारी भएको तथा अल्पकालीन ब्याजदरहरु क्रमशः बढ्ने क्रममा रहेका छन्। राज्य पुनरसंरचनासँगै स्थानीय तहको निर्वाचन सम्पन्न भई प्रतिनिधिसभा तथा प्रदेशसभाको निर्वाचन सम्पन्न हुने क्रममा रहेकोले निर्वाचनपश्चात् मुलुकमा थप राजनीतिक स्थायित्व कायम भई आर्थिक क्रियाकलापले गति लिने देखिन्छ।
६५. आर्थिक क्रियाकलापमा विस्तार हुने देखिएता पनि उच्च आयात तथा संकुचित विप्रेषण आप्रवाहका कारण वाह्य क्षेत्र स्थायित्वमा दबाव पर्न सक्ने जोखिम भने बढेको छ। वित्तीय क्षेत्रतर्फ हेर्दा आर्थिक गतिविधि विस्तार भएसँगै कर्जा लगानीको माग बढ्न गई अधिक तरलता कम हुँदै जाने तथा ब्याजदरमा केही चाप पर्ने संकेत देखिएको छ।
६६. सार्वजनिक वित्ततर्फ, समीक्षा अवधिमा स्रोत परिचालन तथा सरकारी खर्चको अवस्था सन्तोषजनक रहेको छ। तथापि, स्रोत परिचालनको तुलनामा पूँजीगत खर्च भने अपेक्षित रूपमा बढ्न सकेको छैन।
६७. संघीयता कार्यान्वयनसँगै चालु आर्थिक वर्षको बजेटले स्थानीय तहलाई वित्तीय समानीकरण तथा सशर्त अनुदानको रूपमा बजेट विनियोजन गरेको छ। यस व्यवस्थाबाट विकास निर्माण एवम् सेवा प्रवाहको कार्य प्रभावकारी हुनगई विकेन्द्रित विकासको आधार मजबुत हुने विश्वास गरिएको छ।
६८. जलविद्युत्, कृषि, पर्यटन, निर्यात, साना एवम् मझौला उद्योग, औषधी उत्पादन, सिमेन्ट तथा गार्मेन्ट लगायतका प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा प्रर्याप्त मात्रामा कर्जा प्रवाह हुन सकेको छैन। यसका लागि कर्जाको आपूर्तिका अतिरिक्त माग पक्षमा समेत सुधार गरी प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा कर्जा विस्तारका माध्यमबाट आर्थिक वृद्धिमा वित्तीय क्षेत्रको योगदानलाई थप प्रभावकारी बनाउनु पर्ने चुनौती रहेको छ। त्यसैगरी, संघीयता कार्यान्वयनसँगै सबै स्थानीय तहमा बैंक शाखा स्थापना गर्ने तथा आम सर्वसाधारणलाई वित्तीय सचेतना अभिवृद्धि गर्नुपर्ने चुनौती रहेको छ। अर्कोतर्फ, शेयर बजार तथा घरजग्गा कारोबारमा हुने लगानीबाट उत्पन्न हुनसक्ने संभावित जोखिम न्यूनीकरणका लागि त्यस्ता कारोबारहरुको अनुगमनलाई थप प्रभावकारी बनाउनुपर्ने देखिएको छ।

६९. उपर्युक्त पृष्ठभूमिमा समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्दै आर्थिक वृद्धि एवम् समावेशी वित्तीय विकास अभिवृद्धि गर्ने मौद्रिक नीतिको प्रमुख उद्देश्यलाई ध्यानमा राखी अर्थतन्त्रको विद्यमान अवस्था एवम् परिदृश्य विश्लेषणका आधारमा मौद्रिक नीतिको विद्यमान कार्यदिशालाई निरन्तरता दिइएको छ । खासगरी सरकारी वित्त एवम् वाह्य क्षेत्रको आगामी स्थितिले पार्न सक्ने प्रभावलाई मध्यनजर राखी आवश्यक मौद्रिक व्यवस्थापनका उपायहरु अवलम्बन गर्दै लगिने छ ।

मौद्रिक तथा वित्तीय उपायहरु

७०. मौद्रिक नीतिको उपर्युक्त कार्यदिशा अनुरूप विद्यमान अनिवार्य नगद अनुपात, बैंकदर लगायतका पुनरकर्जा दर सम्बन्धी व्यवस्थालाई यथावत कायम गरिएको छ ।
७१. अल्पकालीन ब्याजदरलाई उपयुक्त स्तरमा राखी ब्याजदर स्थायित्व कायम गर्न ब्याजदर करिडोर प्रणालीलाई थप सक्रिय एवम् प्रभावकारी बनाउँदै लगिनेछ ।
७२. प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रहरुमा तोकिएको अनुपातमा कर्जा लगानी विस्तार गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई प्रोत्साहित गर्दै सोको अनुगमनलाई थप सक्रिय तुल्याइनेछ ।
७३. संघीय संरचना अनुसार तय भएका ७५३ स्थानीय तहमध्ये वाणिज्य बैंकको पहुँच नभएका ४२२ स्थानीय तहमा शाखा विस्तारका लागि प्रोत्साहन गर्न यस बैंकले सम्बन्धित बैंकलाई एक वर्षका लागि रु. १ करोड निर्व्याजी सापटी प्रदान गर्ने व्यवस्थाको माग पक्षलाई क्रियाशील तुल्याउँदै सबै स्थानीय तहमा बैंक शाखा स्थापना गर्ने कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।

अन्त्यमा,

७४. मौद्रिक नीति सार्वजनिक भएपछिको तीन महिनासम्मको प्रगति विवरणका आधारमा यो प्रतिवेदन तर्जुमा गर्नको लागि आवश्यक सूचना तथा विवरण उपलब्ध गराई सहयोग पुऱ्याउने सबै सरोकारवालाहरु प्रति बैंक आभार प्रकट गर्दछ र आगामी दिनमा समेत निरन्तर सहयोगको अपेक्षा गर्दछ ।

२०७४ मंसिर २२ गते ।